

Theoretical Philosophy Forum

Monday 4:00 PM Room 208 Múzeum krt. 4/i, Budapest

Web site: <http://philosophy.elte.hu/tpf>

Contact: László E. Szabó (organizer) leszabo@philosophy.elte.hu

The Forum is open to everyone, including students, visitors, and faculty members from all departments and institutes! The 60 minute lecture is followed by a 10 minute break and a 30-60 minute discussion. The language of presentation is English or Hungarian.

November 2007

5 November 4:00 PM Room 208 (Múzeum krt. 4/i)

István Faragó-Szabó

*Department of Modern Philosophy, Institute of Philosophy
Eötvös University, Budapest*

A Royal Society

(The Royal Society)

I. Tudomány és módszer

- a. A Royal Society, mint filozófiai téma.
- b. Az új természetszemlélet fellépése idején domináló arisztotelészi tudományfelfogás rövid jellemzése
- c. A vele szembe forduló „új tudomány” filozófiai elvei. A platonizmusból eredő metrikusság-eszmény, a „rejtett erők” szkeptikus kritikája, a korpuszkularista szemlélet és a mechanika fogalmi apparátusa.
- d. Az arisztotelészi felfogás és a köznapi tapasztalat összhangja. Szemléletessége vs. az atomista magyarázattípus, amely a megfigyelhető testek mechanikailag jellemezhető mozgását láthatatlan parányok kauzális hatásaként fogta fel.

II. Kísérlet

- a. A legalapvetőbb különbség az arisztotelészi természetszemlélet és a modern tudományosság közt: a kísérlet szerepe az új tudományban.
- b. Történeti összefoglalás: az alkímia és a mágia szerepe a kísérlet kialakulásában.

III. Filozófiai célok

- a. Az új tudományfogalom kialakítása. Kritériumok: mi számít tudománynak (kísérleti jelleg, a tapasztalat, mint evidencia) és mi nem (arisztotelianizmus, köznapi tudás)

- b. Bacon, mint a Royal Society előfutára; szerepe a célok meghatározásában. (a) A *hasznosság* eszménye: a tudományt tudományon kívüli célok vezérlik – igazolását a gyakorlatban nyeri el. (b) Technikai eszközök és találmányok – alkalmazásukkal elérhető az életfeltételek javulása. (c) A természet vizsgálata nem jár veszéllyel, mert teremtett világ mozgatóerőinek feltárása a világ teremtőjéhez visz közelebb bennünket.
- c. Bacon rendszerének hiányosságai – avagy miért nem követték a tudós társaság tagjai *módszerét*? Filozófiájában a jóslatok és hipotézisek egybemosása egyfajta általános filozófia-ellenességgel társul. Tájékozatlanság korának legfontosabb tudományos felfedezéseiben (Kopernikusz Galilei, Kepler), amely a matematika és geometria negatív megítéléséből származott.
- d. A rivális módszerek. Gassendi hatása a Royal Societyre. A hipotézis szerepe tudományfelfogásukban. A jelenségek érzékszerveink megbízhatatlansága miatt „jelekként” értelmezendők. Amit reprezentálnak, arról csak valószínű hipotéziseink lehetnek: amikor a jelenség az elvárt körülmények között megjelenik, az közvetett evidencia a hipotézisek alátámasztására. Speciális alkalmazása: az atomizmus. Epikurosz krisztianizálása.

IV Kontextus

- a. Néhány filozófián kívüli aspektus: a tagok összetétele (csak kb. 1/3 tekinthető bármilyen értelemben tudósnak). A kiválasztás kritériumai.
- b. Ellenpélda: Miért nem lehetett Hobbes a tudós társaság tagja?
- c. Néhány történeti-ideológiai összefüggés.

12 November 4:00 PM Room 208 (Múzeum krt. 4/i)

János Tőzsér

*Philosophy of Language Research Group
Institute of Philosophy, Eötvös University, Budapest*

A fizikai tárgyak létezése az időben

(Existence in time of physical objects)

Előadásom három részből áll.

1. Felvázolom a fizikai tárgyak időbeli létezésének két versengő elméletét: az endurantizmust és a perdurantizmust. Külön elemzem a „temporális rész” fogalmát.
2. Megvizsgálom, hogy az endurantizmus és a perdurantizmus fogalmilag hogyan kapcsolódik az idő természetével kapcsolatos két elmülethez: a prezentizmushoz és az eternalizmushoz. Megmutatom az elmületek mely kombinációi konzisztensek és melyek nem.
3. Azt elemzem, hogyan oldja meg az endurantizmus és a perdurantizmus a fizikai tárgyak tulajdonságaiban bekövetkezett változásának problémáját. Ennek során David Lewis *On the Plurality of World*-jében található híres endurantizmus elleni érvéből indulok ki, és azt vizsgálom, hogyan védhető plauzibilisen az endurantizmus.

19 November 4:00 PM Room 208 (Múzeum krt. 4/i)

Miklós Lehmann

Department of Social Science

Faculty of Elementary and Nursery School Teachers' Training

Eötvös University, Budapest

Meghatározza-e az agy a tudatot?

(Does brain determine consciousness?)

Az előadás megkísérli a tudat jelenségét egy reprezentációs elmélet elméletjeivel, naturalizált módon magyarázni. Nem véletlen, hogy – bár igen sok tudatelmélet nyújt komplex és meggyőző elképzeléseket a tudat jelenségéről, – a tudat máig olyan éles viták területe, melyen az álláspontok sokfélesége homályba burkolja a vizsgálódás tárgyát. Gyakran egyaránt akadályozzák az előrehaladást definíciós és módszertani problémák. Így az előadás szükségképpen a kérdések helyes felvetésével, valamint a módszer megválasztásával indít; ezt követően pedig olyan magyarázatot keres, amelyek a filozófiai és pszichológiai irodalomban általánosan felbukkanó, a tudattal asszociált jelenségekre kielégítő választ adhat. Az előadásban vázolt gondolatmenetből azonban hiányzik az az ambíció, amely számos tudatelméletet jellemez: a teljes, befejezettnek tekintett tudatelmélet ugyanis ellentétes a levonható következtetésekkel.

26 November 4:00 PM Room 208 (Múzeum krt. 4/i)

László E. Szabó

Department of Logic, Institute of Philosophy

Eötvös University, Budapest

On the metaphysical arguments from relativity theory

In three previous seminar talks (see Archives: September, November 2004, October 2006) I presented the basic ideas and the main results of an “empiricist analysis” of relativistic space-time physics. The aim of my empiricist analysis was to free our accepted relativistic physical theories from the vicious circular and/or aprioristic pre-assumptions about space, time, reference frames, relativity principle, inertial motions, etc.; and to provide an empirical/operational foundation of the basic spatiotemporal concepts. These pre-assumptions proved themselves vicious indeed; it turned out that many of them are simply meaningless or false, or, at least, true only in some particular cases. (See the summary below.) Our conclusions were astounding, not only in contrast to some long-accepted views held in relativistic physics, but also in contrast to how philosophers and historians of science think about the “revolution” brought about by Einstein’s special relativity.

From philosophical point of view, the most important fact is that special relativistic physics can manage equally well with the classical spatiotemporal conceptions of Galilean kinematics. What is more, it can be formulated even in terms of what I called absolute space and time tags; the *only* spatiotemporal concepts that have consistent non-circular empirical definitions; which are logically/operationally prior to the relative (inertial-observer-dependent) concepts, and without which the relative concepts cannot be even defined.

At first sight, this recognition significantly affects a long series of metaphysical arguments that are based on special relativity theory. *Objective becoming* and *time flow, reality of time,*

A-theory versus *B-theory* of time, *openness of future* versus *determinism*, *endurance* versus *perdurantism*, *presentism* versus *eternalism*, etc., are typical metaphysical issues in the discussion of which *the arguments form special relativity* have been especially influential. As an example, I shall consider an abstract version of Hilary Putnam's argument against "objective becoming". In its abstract form, the argument represents the logical schema of a wide group of metaphysical arguments based on relativity theory. The arguments in question operate with the non-objectivity (that is, reference frame dependence) of simultaneity; with the non-objectivity of separation between past, present, and future.

One might think that this kind of argument from contemporary physics loses its strength if, as it turned out from our previous analysis, relativistic physics is not necessarily committed to the relative spatiotemporal concepts. But before jumping to the other extreme I hasten to add that the situation is, as we will see, much more complex. . .

Summary of the conclusions of the three previous seminar talks:

<http://philosophy.elte.hu/leszabo/tpf-2007-nov/summary.pdf>

<p>The scope of the Forum includes all aspects of theoretical philosophy, including: logic and philosophy of formal sciences / philosophy of science / modern metaphysics / epistemology / philosophy of language / problems in history of philosophy and history of science, relevant to the above topics / particular issues in natural and social sciences, important for the discourses in the main scope of the Forum.</p>
--